„RADMER-KIELCER LEBEN" 23 (168) „Należytość pocztową uiszczone ryczałtem" פרייז 25 גראָשען ציטרעפר זשורנאַל

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

היינט 10 זייטל.

אדרעס
פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען"

Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben"
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען פרייזן!

איין מילימעטער שורה: פאַר'ן טעקסט 20 גר.
" " " אין " 40 "
" " " נאָכ'ן " 18 "
די ערשטע און לעצטע זייט צנטהאלטן 8 שפאַלטען
אין טעקסט 4 "

22-go lipca 1927 r. ראַדאָם פרייטאָג כ"ב תמוז תרפ"ז פאַר'ן אינהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע ניט פעראַנטוואָרטליך

Bratu **JÓZEFOWI**
z p. **EDZIĄ WAJSMANÓWNĄ**
życzymy z intencji ich zaręczyn pomyślnej przyszłości oraz wiecznego zadowolenia z życia wspólnego.
BRACIA i SIOSTRY.

Józef Sztajnbok **Edzia Wajsmanówna**
Radom Warszawa
ZARĘCZENI
13-go Lipca 1927.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער זוהן
יוסף מיט פרל' **עדזיע ווייסמאַן**
ווינשען מיר זיי א הערציגען מזל טוב
און דער בונד זאָל אויף עוויג דויערען
מיט גליק און צופריעדענהייט
עלטערען **שטיינבאַק.**

Abrahamowi Musmanowi
Z intencji Jego zaręczyn
z p. **Reginą Berlinerówną**
składa najgłębsze życzenia i pomyślności na drodze Ich przyszłości życia
ABRAHAM ZYLBERBERG.

צו דער פערלאָבונג פון מיין פריינד
חיים קאַרמאַן
מיט פרל'
מאַניע ווינאָגראַדזקאַ פון וואַרשא
ווינשט פיל גליק און צופרידענהייט.
צבי פרידמאַן.

Kol. **Leonowi RAJCHENBAUMOWI**
z intencji zaślubin Jego
z p. **LIZĄ BUDMANÓWNĄ**
szczęścia i harmonji dusz
życzą koleżanki
IRKA i POLA.

Z intencji zaręczyn
p. **Róży Blicherówny** z p. **Pinkusem Rozencwajgiem**
życzę im różowej przyszłości i wiecznej harmonji.
PIOTR FRYDMAN.

Z intencji zaręczyn kolegi
Pinkusa Rozencwajga z p. **Rózią Blicherówną**
serdeczne życzenia składa
LUDWIK GUTSZTADT.

Z intencji zaręczyn
p. **I. L. Micenmachera**
z. p. **Ewą Kluskówną**
serdeczne życzenia składają
Kielce. **S. Wajnrybówna**
i S. Grynbaum.

Z okazji zaręczyn kolegi
I. L. Micenmachera
z koleżanką **Ewą Kluską**
najserdeczniejsze życzenia składa
Marek Przysuski.
Kielce.

Z intencji zaręczyn p. **Ewy Kluskiej**
z p. **I. L. Micenmacherem**
szczere życzenia
rodzicom oraz narzeczeństwu składa
Kielce **Dr. J SZATZ.**

בברכת מזל-טוב חמה אנו מברכים את
ידידנו מר **חיים זילוני**
לרגלי בואו בברית הנשואין
עם מרת **מיניה רוזנברג.**
קילצי. **חיים זאגייסקי** ורעיתו
יחיאל זאגייסקי ורעיתו.

צו דער חתונה
פון אונזער בעאַמטען ה' **חיים זיעלאָני**
וואונשט אַ הארציגען מזל טוב.
די פערוואַלטונג
פון דער יודישער קהלה
אין קעלץ.

מאַניע ראָזענבערג **חיים זיעלאָני**
קיעלץ
חתונה געהאַט
דעם 15 טען יולי 1927.

בברכת מזל-טוב חמה ועתיד מזהיד על הרי יהודה אנו מברכים את ידידנו וחברנו לדעה מר **חיים זילוני** לרגלי הנשואין שלו את בחירת לבו מרת **מניה רוזנברג** ואת הוריהם אנו מברכים שיזכו לראות מהם רוב נחת, דור דעה ובנין עדי עד.
קלמן קלוסקא ורעיתו
מקילץ כעת בקריניצה.

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר
צו דער פערלאָבונג
פון אונזער פריינד **דוד ווילק**
מיט פרל' **הענטשע יאַלאָוויטש**
בעריל דרעחניאַני,
קעלץ. **נטע זטמעל,**
אליעזר ניסענקערן

צו דער פערלאָבונג
פון אונזער פריינד **דוד ווילק**
מיט פרל' **הענטשע יאַלאָוויטש**
ווינשען מיר א הערצליכען מזל טוב
יעקב קראַקאָויסקי,
קעלץ. **אלי' לערער,**
אברהם גאָלדשלעגער.

„DLA ZNAWCÓW"
najwyższy opatentowany gatunek gilz
z trzema watami oraz ustnikiem bezdrzewnym
poleca:
fabryka gilz i bibułek
M. PASCHALSKI,
Radom.

NAJLEPSZE CUKIERKI
„HAZET"
LWÓW
WSZĘDZIE DO NABYCIA.

פאר וואס הערט מען נישט פון דער בוסק־אקציע?

א האלבער זומער איז שוין באלד אוועק און פון דער בוסק אקציע, וועלכע איז פאר דער „עזרה" שוין געווארען א יאהר־יעהרליכע טראדיציע, הערט מען נאך אלץ נישט. עס איז דאך אונגלויבליך. ממש אנ'אבסורד. אנצונעמען פאר א תירוץ, אז צווישען די הונדערטער און אפשר טויזענדטער ארימע קינדער פון דער יודישער בעפעלקערונג, געפינען זיך נישט מעהר קיין קראנקע, וועלכע זאלען זיך נישט נויטיגען אוועקצושיקען אין די בעדער. נישט האבענדיג פאר זיך וועלכע ס'איז סטאטיסטיק, קאן מען יעדענפאלס מעהר ווי זיכער פעסטשטעלען, אז די צאהל פון אזעלכע ארימע קראנקע קינדער האט זיך נישט נאר פערקלענערט. נאר פערקעהרט: אז אין פערגלייך, מיט'ן פאריגען יאהר האט זיך די צאהל פון אזעלכע אומגליקליכע קינדער פילפאך פערגרעסערט. די עקאנאמישע יודישע לאגע האט זיך אין פערלויף פון דער צייט נישט פערבעסערט. נאר פערערגערט, און צוזאמען מיט'ן פערשטארקטען קריזיס און אלץ וואקסענדער נויט האבען זיך אויך געמעהרט די רייהען פון די, וואס, א חוץ ברויט און שטיצע צו אויפהאלטען זייער חיות, נויטיגען זיי זיך אויך אין קוראציע. אין בעדער פאר זיך און זייערע קינדער:

וואו איז אלזא די „עזרה"? פאר וואס שווייגט זי און טהוט גארנישט, כדי צו פארטזעצען איהר יעהרליכע חזקה אויף דעם געביעט?

מיט דער בוסק־אקציע, וואס „עזרה" האט איינגעארדענט און דורכגעפיהרט יאהר־ביי־יאהר, איז פיעל אויפגעטוהן געווארען. ס'איז דערמיט געראטעוועט געווארען פיל צעהנדליגע ארימע קראנקע קינדער, וועלכע האבען פערברענגענדיג עטליכע וואכען אין די בעדער זיך אויפגעפרישט און פערגרינגערט די יסורים אין די פערשידענע איברים, ווי הענד, פיס, אויגען א. ז. וו. אויף א לענגערע צייט, כמעט ביז איבער'ן ווינטער. די זעלבע פערשמאכטע, אויסגעמאטערטע און אבגעשוואכטע קינדער בעגנען אויס דעם ליבען זומער מיט זייער יונגע נשמה'לעך און בעטען זיך פשוט רחמים, אז די בוסק־אקציע זאל זיך ווידער אנהויבען און מ'זאל זיי ווידער אריינבלאזען א פרישען רוח חיים אין זייערע פערקרענקטע גליעדער, אז זיי זאלען זיך ווייטער אנזאפען מיט כח אין ערהאלונג אויף אויסצוהאלטען נאך א יאהר.

פארהאן קינדער, וואס זענען קראנק אויף רעוומאטיזם, אטרעטיזם, שקראפעל, אויף אויגען, א סך זענען דא קאליקעלעך מיט שוואכע הענד און פיס, וואס א באד וואלט זיי ממש געקענט אויפפרישען דאס לעבען און זיי שענקען געזונד ביז אינגאנצען אויסגעהיילט צו ווערען, אדער לכל הפחות, צו מילדערן און פערלייכטערן זייערע יסורים און וואטש אין א געוויסע מאס זיי בעפרייען פון פערשידענע ביטערע און ליידענפולע קראנקהייטען.

ווי אזוי קאן מען בלייבען גלייכגילטיג צום פיין און יסורים פון ארימע קראנקע קינדער? ווי אזוי קאן מען דורכגעהן שטילשווייגענדיג אזא וויכטיגע און אונגעהויער־נויטווענדיגע זאך?

מיר ווייסען פארויס, אז די וואס וואס פיהרען אן מיט דער „עזרה" האבען נישט געהאט קיין שום בעוואוסטזיניגע כונה צו פערגעסען אין דער בוסק אקציע. פערקעהרט, מיר גלויבען אז זיי וואלטען זיך מיט'ן גאנצען הארצען געוואלט בעשעפטיגען מיט דער דאזיגער פראגע. נאר די אורזאך איז, וואס זיי קאנען צוליב געלד־מאנגעל דערצו נישט גרייכען. אמת, דער דוחק אין פינאנציעלע מיטלען האט א קאלאסאלע בעדייטונג פאר אזא אונטערנעהמונג. אודאי שפילט געלד די וויכטיגסטע ראלע ביי יעדער אקציע. עס איז ריכטיג, דאס פערשטעהט יעדער. עס איז אבער ניט ריכטיג און אונפערשטענדליך, וואס „עזרה" שווייגט און וועקט נישט אויף די שטאדט צו געבען געלד אויף אוועקצושיקען ארימע קראנקע קינדער. גוט, „עזרה" האט נישט קיין געלד, ס'איז א פערשטענדליכע זאך, אז קיינער קאן איהר נישט צודינגען, אז די וואס שטעהען אין דער שפיץ פון דער אינסטיטוציע זאלען ארויסנעמען אייגען געלד. פון דעם חלומ'ט אפילו נישט קיינער. בענוג, אז די דאזיגע הערדען גיעבען אוועק זייער צייט און מיה לטובת דער ארימער בעפעלקערונג. אבער דאס אלעס פטר'ט איהר נאך נישט ארויסצוטרעטען מיט אפעלען און אויפרופען צו דער יודישער בעפעלקערונג אין ראדאם, צו שטיצען און מיטצוהעלפען רעאליזירען אזא וויכטיגע זאך, ווי דאס איז די בוסק אקציע.

דאס ברויך די „עזרה" בעשטימט טוהן.

זאל זי וועקען. זאל זי רופען, זאל זי אפעלירען צום יודישען געוויסען. זאל זי דורכפיהרען א געלד־זאמלונג אויף אט דעם צוועק און מיר ווילען גלויבען אז די יודישע בעפעלקערונג וועט איהר אנטגעגענקומען.

זאל „עזרה" יעדענפאלס אנהויבען עפיס טוהן. כל זמן דער זומער איז נאך נישט אוועק. ס'איז טאקי שוין באלד פערשפעטיגט. אבער גלייכער שפעטער ווי קיינמאל נישט.

ב. צווייג.

בריוועלעך פון פענסיאנאט אין גארבאטקע.

פון האניג־פויגעל.

פון איהר צו איהם.

קאכאניעדיגער שלימזל מיינער!

פשעדאוושיסטקיעם קאמוניקאיע איך דיר, אז איך בין בשלום אנגעקומען אין אייזמאנ'ס פענסיאנאט און האב מיך גלייך גענומען צום „שלחן עורך".

א נאסטעמפניע זאוויאדאמיע איך דיר, שלמה'לע קרוין. דא אין אייזמאנ'ס פענסיאנאט זעהט מען נישט קיין קריזיס. די פענסיאנערען ארבייטען דא (מיט די מיילער) איבערשטונדען. מ'האט דא ראדיא, פארהאן א ספעציעלער טאנצזאהל און מ'באוועגט זיך אויף דאנסינגס, די עס־אינדוסטריע איז דא אין פולען בעטריב (הלואי די ראדאמער פאבריקען געזאגט), די ווייבלעך און מיידלעך זענען דא, אין געגענזאץ צו די לאדזער סוחרים: זיי פראטעסטירען נישט!

איך האב דא א סימפאטישנע טאוואזשיסטווע, סאמע מלאדזשיערזש, אין אונזער רוזשקעלעס יאהרען. — באחיע איך מיך מיט זיי ווישמיעניטשיע, זאלסט זעהען, ווי איך ארבייט מיט'ן מויל און וואָרף מיט די פיסלעך דעם טשארלסטאן, וואלט דיך א היץ ארומגענומען פון פרייד.

דא איז דא א צודאווענער וואלד. אז דו געהסט אהין אריין, דאכט זיך דיר, אז דו ביזט ביינאכט אין די טשעמנע אלעען פון נייעם גארטען.

נאר שרעק זיך נישט, דו ווייסט, אז איך בין א סקראמנע מענזשאטקע, איך געה נישט אליין... בייטאג געהען מיר „נא יאגאדי", און אין אווענד — „נא גזשיבי". איך פערברענג אזוי לאנג אין וואלד, ביז די אויגען פאלען צו.

נאר דער פענסיאנאטניק, נישט געדאכט זאל ער ווערען! ער לאזט נישט בעקומען; פונקט ווי דער סיים מארשאלעק האט ער א גלאק און קלינגט ביים „סאמע בעסטען" — טררר... טר...

דא געהט דער קאשעניצער וואלד, וואו די דייטשען מיט די רוסען האבען פאר עטליכע יאהר געפיהרט קריג, היינט, א ב ע ר ה י י נ ט אין וואלד, וואו מ'זיצט און מען מאכט זיך זון־בעדער „קריגט" מען זיך נישט. ט'הערשט דא דער אייביגער פריעדען. ס'איז וויגאדנע און נישט קרעמפיאנצע.

מיר האבען זיך דא אזוי פשיאזשניעט, אז ס'איז גאר קיין שום רוזשניצע, נישטא; מיינס, דיינס אונזערס, אלע פאר איינע, און איינע פאר אלע... איך זאג דיר, שלמה'לע מ'עסט זיך פון די פיסקלעך, פונקט אזוי ווי אונז נישט היינט געדאכט. מיט אכצעהן יאהר צוריק... איך זאג דיר פונקט אזוי, טאטש ווי טאטש...

ביים מלאדזיעזש איז לעצטענס ענטשטאנען א פלאן איינצופיהרען וועגעלעך. ד. ה. אז פון איין וואלד אין צווייטען, אדער צו די דזשאלקעס זאל מען צופאהרען אויף וועגעלעך, כדי מ'זאל נישט ברויכען צווייט געהן.

דאט מלאדזיעזש, שמועסט איך, אז גאר אין קורצען וועט גארבאטקע האבען א גרויסען טייך, מיט א פליאזשע מיט ספעציעלע באד־קאסטיומען...

און פון וואס אלץ רעדט מען דען דא נישט? ווען איך זאל דיר וועלען אלץ איבערגעבען וואס מען רעדט דא אלץ, וואלט איך דיר געברויכט שרייבען בעז קאנצא... דאס וועט מען אבלעגען אויף א צווייט מאהל.

דיין געטרייע, פשיטאמנע און סימפאטישנע פענסיאנארקע, וואס אטשעקויעט פון דיר א קאנווערט מיט א פאר דאלאר

ריווקשע — ריגאלעטע.

(אשת ר' שלמה'קע)

קוועקזילבעראוויטש.

אבעצניע, אין אייזמאנס פאשארניע אין גארבאטקע.

ד"ר א. י. בראווער (ירושלים)

דער בוים און די פערבינדונג מיט דער ערד.

לכבוד כ' תמוז.

(ספעציעל פאר'ן „ראדאמער-קעלצער לעבען".)

א גוטער סימן פאר אנ'איינגעוואָרצעלטע קולטור אין ארץ-ישראל — איז דער בוים. מיט זיינען תבואות און קולטיווירען געמיזע בעשעפטיגען זיך אויך די בעדואינער. אבער מיט פלאנצען בוימער בעשעפטיגען זיך בלויז די דארפס-מענשען; וועלכע זענען ענג פערבונדען מיט זייער באָדען. קירגיזען, וועלכע וואנדערען אין די וויסטע סטעפעס צווישען טוראן און סיביר „בעריהמען זיך", אז זיי זענען נאָך קיינמאָל געזעסען נישט אין שאָטען פון א בוים, און אויך נישט אין שאָטען פון א קעניג. דאָס זעלבע קענען אויך זאָגען די בעדואינער און די מעהרסטע מוסולמאנער פעלאכען אין ארץ ישראל. אין פערלויף פון גאנצע 1300 יאָהרען האָבען די אראבער פערניכטעט די בוימער אין ארץ ישראל בעזונדערס די וואלד בוימער. אונטער דער הערשאפט פון די יודען א מאָהל איז ארץ ישראל געווען א לאנד פון פלאנצונגען ווייל נור בוימער, וועלכע גיבען פיעל פרוכטען, א דאנק דער אינטענסיווע ארבייט אויף א קליינעם שטח באָדען האָבען געקענט געבען חיונה פאר אזא גרויס פאָלק, ווי דאָס יודישע איז געווען אין די צייטען פון צווייטען בית המקדש. אבער מיט דער גאנצער אינטענסיוויטעט פון דער דאמאָלסדיגער אגריקולטור איז נאָך געבליבען א פלאַץ פאר דעם פרוכטלאָזען וואַלדבוים, ביי די יודן. אין די צייטען פון בית שני איז געווען א מנהג, אז ווען א אינגעלע איז געבוירען געוואָרען האָט מען געפלאנצט א צעדערבוים, און ווען א מיירעלע איז געבוירען געוואָרען האָט מען געפלאנצט א קיפאריס-בוים, און די לעגענדע דערצעהלט, אז דאָס, וואָס די רוימער האָבען איינמאָהל אויסגעהאקט אזא בוים האָט געפיהרט צו א גרויסען אויפשטאנד און צום חורבן פון דער גרויסער שטאָדט ביתר.

אין שרון זענען אין די אוראלטע צייטען געווען גרויסע אייכן (דעמב) וועלדער. דאָס וואָרט שרון איז אין דעם תרגום השבעים און ביי יוסף בן מתתיהו איבערגעזעצט א וואלד געגענד. אין די צייטען פון די קרייץ-ציגע איז אין צפון פון שרון נאך געווען א גרויסער וואלד, וועמענס שפורן מען זעהט נאָך איצט אויף א שטח פון איניגע קילאָמעטער נעבען דאָרף „כרכור" אני שטאט די גרויסע און פיעלע אייכן, מיט וועלכע ארץ ישראל איז אין די אלטע צייטען געווען אזוי רייך, אין שרון, בשן, כרמל און גליל, געפינען מיר איצט דאָרט בלויז קליינע בושן בוימעלעך. מיר טרעפען נאָך איצט אויף אלע יהודה-בערג איינזאמע וואלד-בוימער, וועלכע די אראבער האָבען נישט פערניכטעט בלויז צוליב זייער הייליגקייט.

אין גליל העליון, בעזונדערס אין די בערג פון יעדער זייט דער טעריטאָריע פון בריטישען מאנדאט, דאָרט האָט דער וואלד עקזיסטירט לענגער אלס אין אלע אנדערע טהיילען פונ'ם לאנד.

דער יער התמרים (טייטלען-וואלד) און די באלזאם-גארטענס אין יריחו זענען געווען די בעסטע אין דער גאנצער אור-אלטער וועלט, און יעדער, וואָס האָט דאן געשריבען איבער יריחו, אפילו אין קורצען, האָט דאָך נישט פערגעסען צו דערציילען איבער זיינע וואונדער. נאָך דעם חורבן ביתר, ווען יריחו איז אריבער אין פרעמדע נישט יודישע הענד, איז דערמיט אויך פערשוואונדען איהר שטאָלץ. די בעריהמטע אייכן אין בשן, פון וועלכע די צורים האָבען געמאכט די רודערס פאר זייערע שיפען זענען גענצליך אויסגעהאקט און פערניכטעט געוואָרען אזוי, אז עס איז פון זיי אפילו קיין זכר נישט געבליבען, נישט אין צפון און נישט אין דרום פונ'ם לאנד. בכלל איז שוין איצט שווער צו געפינען, ווי א בוים אין גלון און בשן אויסער די וועהניג הייליגע בוימער, ווי אויך די פרוכט-בוימער אין די טשערקעסישע דערפער.

אין גלעד זענען נאָך איצט פאַרהאַן גרויסע שטחים פון אזאַ אלטען געדיכטען וואַלד, אז עס איז זעהר שווער געווען צו אויסמעסטען זיי און מאַכען וועגען זיי א מאפע.

די שפורען פון וואלד אין ארץ ישראל זענען דער בעסטער בעווייז, אז מען קען דעם וואלד בעוואלדען. דאָס איז אמת אנ'ארבייט פאר דורות, דערפאר אָבער בלייבען די רעזולטאַטען פון אזאַ ארבייט אויף אייביג. צוליעב די גרויסע וואַלד-שטחים, וועלכע וועלען אויפוואַקסען פון די בוימער, וואָס דער אידישער נאציאָנאַל-פאָנד פלאנצט איצט אין ארץ-ישראל, וועט די לופט ארום די שטעדט ווערען בעדייטענד בעסער. דער שטויב וועט ווערען ווייניגער אין די פייכטקייט אין דער זומער צייט וועט זיין גרעסער. די ווייכע און צוריבענע ערד וועט מעהר נישט ארונטערגעשווענקט ווערען פון די בערג און אוועק אהן שום נוצען אין די טהאָלען אריין, זאנדערען זי וועט זיך זאמלען אויף די שטיינער און פעלזען, וועלכע זענען נישט אזוי נאַקעט, וועלען אין זיך איינזאפען פיעל וואָסער, וועלכע וועט לאנגזאַם אריינדרינגען טיעף אין דער ערד אריין, און די קוואלען וועלען ראַדורך אזוי רייך ווערען, מיט וואסער, אז זיי וועלען שוין מעהר נישט אויסטרוקענען, ווי דאָס פאַסירט איצט.

יאָהר-איין יאָהר-אויס אימפאָרטירט ארץ-ישראל פון אויסלאנד האָלץ אין ווערט פון הונדערטער טויזענדער פונטען... די עקאליפטוס-בוימער, וואָס די יודען האָבען דאָ געפלאַנצט ערשט אין די לעצטע צעהנדליגער יאָהרען, ווערען שוין גענומען אין אנבעטראַכט אלס האָלץ-מאַטעריאַל, און עס איז קיין צווייפעל נישט, אז אין פערלויף פון בסך-הכל 10-דליגער יאָהרען, וועלען די פיכטען (סאָסנעס) און אלע אנדערע לעצטענס געפלאַנצטע בוימער אין ארץ-ישראל ווערען א וויכטיגער מקור פרנסה פאַר אונזער וואַקסענדען דור.

דער וואלד וועט דעם באָרען פאסיג מאכען פאר פרוכט-בוימער, און ווען די דורות נאָך אונז וועלען אונאויפהערליך פלאַנצען און פפלעגען די בוימער אין לאַנד. וועט זי ווידער ווערען איין גרויסער און שעהן פערפלאנצטער גארטען, אויף בארג און טאָהל.

דאָס איז א ווייטער חלום אָבער הערצעל האָט שוין לאַנג געזאָגט. „אויב איהר ווילט איז עס נישט קיין חלום".

◆◆◆■■◆◆◆

פון איהם צו איהר.

לכבוד זוגתי היקרה הצנועה מרת ריאַסשע ריגאלעטא בק"ק גארבאָטקע!

דיין כשר'ען בריף האָב איך דערהאַלטען אין מיטען אשר יצר, יעדען אות האָב איך געשלינגען, ווי ריצינאָייל-פיגולקעס. נאָך יעדען וואָרט האָב איך מיך אומגעקוקט, צי ס'פליהט מיר נישט א סינטער אין קאָפּ אריין, נאָר אז איך האָב מיך דערמאָנט, אז דו ביזט ביי אייזענמאַן אויף קעסט, האָב איך גומל געבענטשט...

איך זאָג דיר, ריווטשעשי, בשעפראַשאָל, דאָס מיין איך — ריגאַלעטקע-לע איצט [illegible] אין, אז מיר זענען טאקי [illegible] אזוי [illegible] מיר איביג פאר די אויגען [illegible] איך קום א היים [illegible] נ[illegible]כט אין די שיקסע [illegible] מיר די טיר, דאַכט זיך מיר, אז דאָס ביזטו ריגאַלעטקעלע...

דו זאָלסט זעהן, ווי כטאשא האָט זיך אויסגעלערענט פיהו'ען די בעלי-הביתישקייט, זי מאכט אלץ פינקט, ווי דו... אז איך כו א קוק אויף דיין וואנד-בילד, ווי דו הענגסט אויף דער וואַנד, ווערט מיר קאַלט און וואַרים, אהז ווען פאָטאָגראַפיעס וואָלטען קענען רעדען!

נעכטען איז דאָ ביי מיר געווען דער סעקוועסטראַטאָר און האָט געוואָלט מאַכען א זאַיענמשע, ער האָט מיר אָבער ערקלערט אז צוליב דעם, וואָס דו האָסט ביי איהם „אַזוּלגעט", האָט ער געמאַכט א הסתּפּימאַניע, ביז די וועסט זיך מיט איהם [illegible] מיען.

איך גיה ביינאַכט מיט זיין קעלעזשאַנקע אין לאַביאַזיאַנקע. זי איז שטאַרק אין כעס אויף דיין פענסיאָנאַטניק: וואָס איז דאָס פאַקעניש, וואָס? ער וויל דיך ארויסברענגען פון פאַסאָן?... דו וועסט דאָך נישט זיין „מאָדערן", געדענק, למען השם, פאָלג דיין קאַלעזשאַנקע (איך פאָלג איהר אויך...) און נישט דעם גזלן, דעם פענסיאָנאַטניק, דו וועסט זיך דאָך נישט קענען ווייזען אויף קיין „פייפער-גלאָק", און ווי אזוי וועסטו נעבעך טאַנצען דיין אולוביאַנע „טשאַלענט-סטון"? געדענק אן דיינע יונגע פאַיאַרזעניע-יאָהרען!... (ריגאַלעטא איז ערשט 52 יאָהר אלט. רעד.)

נאָך א זאַך, געה נישט אין וואַלד, דו האסט דאָך א טבע צו פערקריכען... איך האָב געהערט, אז אין גאַרבאַטקע-וואַלד זענען דאָ חיות, נאָר פאר דעם שרעק איך זיך נישט: אז די חיות וועלען דערזעהען דיין ליכטיג געשטאַלט, וועלען זיי אנטלויפען, וואו דער שוואַרצער פעפער וואַקסט...

די וואָך האָב איך געהאַט א סכסוך מיט בעריל אָפּוצער ער וויל נישט מעהר געבען ווי 50 פּראָצענט. איך האָב איהם דעריבער אריבערגעשיקט צו דיר. זיי מיט איהם „מיטיב", און קום מיט איהם אדורך אין גוטען...

האָסט געהערט פון די נייעס, אז אין ירושלים איז געווען ערד-ציטערנישז דאָס נעמליכע פון דיר צו הערען, פון מיר דיין גליקליכער מאַן, וואָס וויל פון דיר הערען גוטע בשורות נאָר פון ווייטען.

שלמה'קע (בעל ריווטשע ריגאַלעטא)
שטעקלאַטש בק"ק ראַדאָם.

■■■■■■

וועגען א מצבה אויף בערעק יאסעלעוויטש'עס קבר *)

אויפרוף.

„און עס האט געזאגט צום סוף פוילען: װער עס וויל צו מיר קומען, וועט זיין פריי און גלייך, ווייל איך בין די פרייהייט".

אדאם מיצקעוויטש.

ברידער יודען!

ווען מיט הונדערט און עטליכע צעהנדליג יאהר צוריק איז פוילען פערשקלאפט געווארען, האט דער פאלקס-פיהרער טאדעאוש קאשציושקא אויפגערופען אלע פעלקער, וועלכע וואוינען אויף דער פוילישער ערד, צו דער פערטיידיגונג פון דער היימאט.

דאמאלס האט זיך געפונען אין פאלק ישראל א גרויסער מאן מיט'ן נאמען בערעק יאסעלעוויטש, וועלכער האט זיך געשטעלט ביי דער זייט פון קאשציושקא און געשאפען א גאנצען פולק קאוואלעריע פון בלויז יודען. פוילען איז געפאלען אונטער דעם דרוק פון א איבערוויגענדער קראפט. ער האט אבער נישט אויפגעהערט צו גלויבען אין די הייליגער זאך און געקעמפט ווייטער פאר פוילען אין דער פרעמד, אין די לעגיאנען פון דאמבראווסקי אונטער דער פיהרערשאפט פון גרויסען נאפאלעאן.

נאפאלעאן זיעגט. פוילען הויבט זיך אויף פון איהר שפלות אלס ווארשאווער הערצאגטום. בערעק יאסעלעוויטש קעמפט ווידער אויף דער פוילישער ערד ביי דער זייט פון פירשט יוזעף פאניאטאווסקי. און דא, אין יאהר 1809, אין דער שלאכט אונטער קאצק, פאלט ער מיט א העלדען-טויט, ווי עס פאסט פאר א זון פון פאלק ישראל.

פוילען האט מען ווידער פערקנעכטעט, אבער די זריעה פון דעם פערגאסענעם בלוט דורך דעם דאזיגען גרויסען בירגער פון פוילען האט ארויסגעגעבען הערליכע פרוכטען.

פוילען איז אויפגעשטאנען תחית-המתים!

און היינט, אין הונדערט צוואנציגסטען יאהר-צייט פון בערעק יאסעלעוויטש, בויט איהם דאס דעמאקראטישע פוילען א מצבה אויף דעם ארט, וואו ער איז געפאלען, א הערליכע מצבה — וואס וועט אויף אייביגע צייטען עדות זאגען וועגען דער גרויסקייט פון גייסט פון די זין פון יודישען פאלק, וואס וואוינען אויף דער פוילישער ערד.

דער פראטעקטאראט איבער דעם בויען פון דער מצבה האט איבערגענומען דער מארשאלעק פון פוילען יוזעף פילסודסקי, פרעזעס פון מיניסטארען-ראט און קריעגס-מיניסטער.

* * *

ביילעגענדיג דעם אויפרוף פון בירגער-קאמיטעט און א רשימה פון נדבות אויפצושטעלען די מצבה, ווענדעט זיך דער רב און די יודישע קהלה פון דער שטאדט קאצק צו אלע יודען.

שטיצט אונטער אקטיוו די גרויסע זאך!

זשאלעוועט נישט קיין געלד!

עס זאל נישט זיין קיין יוד, וואס זאל נישט צוהעלפען צו דער גרויסער זאך — א מצבה פאר בערעק יאסעלעוויטש, דעם שטאלץ פון יודישען פאלק!

געדענקט, אז דאס איז די ערשטע מצבה, וואס גאנץ פוילען שטעלט א יודען!

נאך א מאל פאדערען מיר אייך אויף גיט וואס מעהר, כדי די דאזיגע מצבה זאל זיין וואס הערליכער.

דאס פאדערט אונזער כבוד.

די מצבה דארף זיין א הערליכע — אלזא קארגט נישט קיין געלד!

שפרייט פונאנדער דעם אויפרוף צווישען בעקאנטע.

טראגט אריין דאס געלד אויף דער קאנטא פון פ. ק. א. 64.692.

אין עהרען קאמיטעט געהערען אריין: דר. גוסטאוו דאברוצקי, מיניסטער פון די אמונות און עפענטליכער בילדונג; יאן וואזניצקי, וויצע-מארשאלעק פון סענאט; מאקסימיליאן אפאלינארי הארטגלאס, דעפוטאט; אנטאני רעמישעווסקי, לובלינער וואיעוואדע; איגנאצי פיטלאקאווסקי, קוראטאר פון לובלינער שול-קרייז; מיכאל סלאנימסקי, לוקאווער סטאראסטא; דער רב פון דער שטאדט קאצק; הרב יוסף מארגענשטערן; דער ראש הועד פון דער יודישער קהלה אין קאצק מ. וויינבערג.

*) דער בירגער-קאמיטעט פאר אויפבויען א פראפעסיאנעלע און פאוושעכנע שולע אויפ'ן נאמען פון פילק. בערעק יאסעלעוויטש אין קאצק, האט אונז צוגעשיקט דעם אויבענגעבראכטען אויפרוף. רעד.

סדום'ס משפט.

(אויסראטונג'ס-פאליטיק געגען אן'אייגענעם בן-עיר.)

מ'האט שוין געשריבען וועגען דעם. מ'האט שוין גערעדט וועגען דעם, מ'האט שוין געשטורמט און פראטעסטירט: פאר וואס? פאר ווען? איז אזוי ריכטיג? בעדארפט אזוי צו זיין? היתכן, אזוי צוטרעטען מיט די בלאטיגע שטיוואלעס א תושב, א אייגענעם בן-עיר און מכמה דירות איינגעבוירטיגען פון דער זעלבער שטאדט? מ'האט שוין אפעלירט און גערעדט צום געוויסען פון די הערען אין קהל-שטיבעל. מ'האט זיי שוין נישט איינמאהל געפרעגט: יודען, וואו איז אייער יושר געפיהל? וואו איז גערעכטיגקייט? וואו איז מענשליכקייט? דאס אלץ האט גארנישט געהאלפען. אלע אינטערווענצען און אפעלאציעס און אינטערפעלאציעס האבען נישט בעוויזען צו ענדערען די לאגע. דאס אייז האט זיך נאך נישט א דיהר געטהון. די נייע באסטיליע אויף לובלינער № 9 האט זיך פערפאנצערט און פערבאראקאדירט. מ'האט זיך פערריגעלט, פערהעמערט און פערשלאסען אויף זיבען שלעסער, אז דער שטארקסטער וועה-געשריי, אז די בלוטיגסטע עוולה איז נישט בכח דורכצובויערען אפילו א שפעלטיל. די „אויסדערוועלטע" האבען זיך געמאכט א בריק פון ענטוישטע, נאאיווע און אומשולדיגע לעמעלעך, כדי ארייצומארשירען אויפ'ן הויכען טורעם פון גרויסמאכט און דיקטאטור. זיצען זיי ארום די גרינע טישען און א מעפיסטא-שמייכעלע איז אויסגעגאסען אויף זייערע הדרת פנים'דיגע פארלאמענטארישע געזיכטער און מ'קלערט גוט אריין אין עסק, ווי אזוי אויסצורייסען פון מויל דאס ביסען ברויט און דערצו נאך צו קאמפראמיטירען און אויסצולאכען א תושב פון שטאדט, ווייל ער קאן צו-פיעל לערנען און ווייל ער קאן נישט לעקען-חנפה'נען און ביקען זיך כורעים צו אונזערע „געקרוינטע".

עס ווילט זיך נאך א מאהל א געשריי טוהן: יודען, געוואלד! הערט אויף צו שפיעלען אייערע קאמעדיע. רעדט קלארע דבורים, פאר וואס האט איהר אייך פערלעגט און איהר ווילט פערניכטען א אומשולדיגען, בעשיידענעם יוד, וואס איז געבוירען און ערצויגען אין דער זעלבער שטאדט? ווי נעמט זיך צו אייך אזא אונערהערטע דרייסטקייט אויפצונעמען שוחטים פון דער פרעמד, בשעת איהר האט אזעלכע צווישען אייערע אייגענע בני העיר? וועמענס עובדה איז עס צו פערפלייצען די שטאדט מיט פרעמדע און אייגענע צו וועלען פערטיליגען און זיי אראבנידערען דורך בושות און בזיונות ביז'ן טיפסטען אבגרונד?

פארהאן אין אונזער שטאדט א יוד הייסט ער הענוך ר' חיים לייביש'ענס. געוויס קאנט איהר איהם, דער דאזיגער יוד האט מיט איינציגע יאהר צוריק געשחט'ען אפיציעל אין היגען שחט-הויז. קיינער האט נישט מוציא פיו געווען. דער היינטיגער ראבינאט, וועלכער בעשטעהט פון מורה הוראה טייטעלבוים און קוויפער רב, ווי אויך דער מורה הוראה מענדיל סקארישעווער האבען ביי איהם כסדר געזעהן חלפים און זיי האבען גארנישט געהאט געגען איהם. אלץ איז געווען גוט און פיין, האט זיך פלוצלינג אויפגעהויבען א קאמפף געגען דעם דאזיגען יודען און א טייל פון א נזערע היינטיגע קהלה-לייט האבען בעארבייט און בעאיינפלוסט דעם ראבינאט, ער זאל דעם יוד נישט אנערקענען און שטעהן איהם אויפ'ן וועג. דער דאזיגער יוד האט שוין אינטערווענירט ביי קהל'ס פערזארגער, און אלע האבען זיי איין פערטיגען תירוץ, איין פזמון: וואס קאנען מיר העלפען געגען ראבינאט. — האט דער יוד אריינגעטראגען נאך מיט אנדערטהאלבען יאהר צוריק א אינטערפעלאציע צום ראט פון דער קהלה, און געפרעגט זיך: פאר וואס איז מיר דער זעלבער ראבינאט נישט געווען דאגעגען, ווען איך האב גע'שחט'ען מיט עטליכע יאהר צוריק אונטער זייער אויפזיכט, און פאר וואס עפיס פלוצלינג זענען זיי געווארען היינט מיינע געגנער? אדרבה, פרובט מיך און שטעלט מיך צום נסיון פארן גרעסטען בית-דין און לאמיר טאקי זעהן, צי איך קאן מיך נישט אויסגלייכען מיט אלע שוחטים, אדרבה, ואדרבה לאמיר מאכען דעם עקזאמען און אויב איך וועל נישט עומד בנסיון זיין דאן געה איך אוועק אהן שום פריטענזיעס פון ראדאמער שחיטות. — האט דער ראט געלייגט די אינטערפעלאציע, כמעט אלע, מיט'ן אויסנאהם פערשטעהט זיך פון יענעם קליינעם הייפעלע, וואס אין דווקא פעראינטערעסירט אויפצונעמען נייע שוחטים און דווקא פון דער פרעמד,—האבען אנערקענט די גערעכטע טענות פון דאזיגען יוד און ספעציעל געוועהלט א קאמיסיע זי זאל דעם ענין ווי אמשנעללסטען ערלעדיגען און דעם יוד נישט לאזען קיין עוולה טוהן.

קומט זיך שוין צוזאמען די דאזיגע קאמיסיע נישט מעהר און נישט וועניגער ווי אנדערטהאלבען יאהר און אנשטאט צו ערלעדיגען דעם ענין, שטעהט יענץ קליינע הייפעלע אויף דער וואך און פיהרט אריין קיין ראדאם פון פרעמדע שטעדט און לאזען נישט צו ביי קיין פאל ארויפצונעמען אויפ׳ן טיש די פראגע פון העניך שוחט.

די קאמיסיע, וואס איז צו דעם צוועק אויסגעקליבען געווארען, איז זיך פיל מאהל צונויפגעקומען און געהאט דערביי א ערנסטע כונה ענדליך די אנגעווייטאגטע פראגע ענדגילטיג צו ערלעדיגען. איז אבער יעדעס מאהל געקומען אויף דער זיצונג, אט יענץ הייפעלע דאזאריעס, און נישט קוקענדיג דערויף, וואס זיי זענען אין דער קאמיסיע נישט געוועהלט געווארען, האבען זיי טערארירט די קאמיסיע צוזאמען מיט׳ן ראבינאט, זיי זאלען די פראגע נישט לעזען. אין בעסטען פאל האבען זיי זיך בעמיהט, אז ס׳זאל ווענינגסטענס פעהלען א מיטגליד פון ראבינאט אויף דער זיצונג און אבי די זאך זאל קיינמאל קיין ענדע ניט נעמען. אט אזא קאמעדיע האבען זיי אבגעשפיעלט העכער אנדערטהאלבען יאהר און זיי האבען אויסגעפיהרט. מ׳האט געטאסען און געטראפען. מ׳האט אויסגעזוכט א שוחט אזש פון זאקלעקאוו און: דו העניך שוחט, דרעה זיך ארום ווי א שאטען און לעג די גאל.—

אט וואס קהל׳ס לייט קאנען בעווייזען.

אין נאך א זאך. א גאנץ קלייניגקייט האבען זיי, אט די זעלבע קהל׳שע פערזארגער בעוויזען צוטוהן אין דער צווישען-צייט, וואס די קאמיסיע האט זיך געהאלטען אין איין צונויפקומען און נישט געקענט. זיי האבען דערווייל געיאגט דעם דאזיגען יוד ער חרפה, אביגעטוהן איהם שבעה מדורי גיהנם, פערפאלגט איהם, ווי ער וואלט געווען א באנדיט, א פערברעכער, א מענשעןפרעסער. זיי האבען פערוואנדעלט זיין הויז אין א מלינה פון גנבים און פערברעכערישע עלעמענטען, וואוהין זיי האבען אונטערגעשיקט געהיים-אגענטען אין פאליציי צו פארשען און צו קאנטראלירען, צי דער יוד שחט נישט אמאהל ביי זיך אין דער הײם און צי ער פערדינט נישט א מאהל אויף א ברויט. ערב יום כפור האבען די זעלבע קהלה-לייט אונטערגענומען אזעלכע רעפרעסיעס און יאגד-מיטלען, אז זיי האבען איהם דוקא געוואלט לאזען ארעסטירען ביז צו כל נדרי און דער אומזיסט און אומנישט גערודפ׳טער יוד האט דאן געמוזט אנטלויפען פון זיין שטוב, וואו ער האט בעדארפט אומגעהן ביי א קראנק קינד.

נישט יעצט איז דאס ארט און די צייט אויסצורעכענען די ברייטע נעץ פון רדיפות און די אונמענשליכע פערפאלגונגען, וואס די דאזיגע לייט האבען אויסגעשפרייט ארום דעם אומשולדיגען און פשוט׳ען יוד, וועלכער האט בלויז געזינדיגט דערפאר, וואס זיין פאטער איז געווען אין ראדאם גאנצע 30 יאהר שוחט און אייך דערפאר, וואס ער קאן צו-פיעל אין די דראבנע אותיות׳לעך, פון תלמוד בבלי און הלכות שחיטה, און דער עיקר דערפאר. ווייל ער וויל לעבען ווי לייט׳ען גלייך.

איז דאס נישט סדום׳ס משפט?

און אט די לייט פערהילען זיך נאך זייערע פרצופים אין א מאנטעל פון יראת שמים און מיט א מינע פון נעביך גאס די נשמה-שולדיג פערטיידיגט מען די רעליגיע און מען זארגט, אז יודען זאלען האבען כשרות, בשעת מען טרעט מיט די פיס די עלעמענטארעטישע פרינציפען פון דער תורה, דעם פרינציפ פון רחמנות, דעם פרינציפ אז „דיינע שטאדטישע זענען פריהער פאר די פרעמד-שטעדטישע״.

אינ׳ם גמינע בודזשט אויפ׳ן יאהר 1927, זענען פארגעזעהען פענסיעס פאר נייע שוחטים און אויף צו פערטיילען די פענסיעס האט מען נישט געפונען קיין אנדערען אויסוועג ווי זיך אראבצוברענגען נייע שוחטים פון דער פרעמד, און מיט זיי, אמווינגסטענס חאטש — א 20—30 נפשות און דאס אלץ ארויפלעגען אויפ׳ן קארק פון דער שטאדט, אין דער צייט ווען ס׳זענען פארהאן אייגענע, נאהנטע בעקאנטע אין אנשטאט דאס געלד וואס די היגע יודישע איינזאוינער צאהלען זאל בעשטימט ווערען פאר ארטיגע, פאר היגע וויל מען עס דוקא אוועקגעבען בלויז פרעמדע און די היגע וואלט מען געגערען אויסגעראטען און אבגעמעקט זייער געביין.

איז דאס נישט סדום׳ס משפט?

די סאנאציע-לייט פון לובלינער 9 האבען אויפגעשריבען אויף זייער פאהן געהענדיג צו די קהלה-וואלען, אז זיי זענען געקומען קעמפפען פאר׳ן אמת בעזייטיגען אלדאס שלעכטע און פועל ישועות זיין פאר די ראדאמער יודען דאס איז געווען דער מאטא, דער דעוויז, דער שם המפורש פון זייער קאמפף. און ווי זעהט יעצט אויס דער אמת זייערער? איז דען נישט אזא טאקטיק דער ברוטאלסטער שקר און אבזוריות׳דיגע בייזוויליגקייט?

די גאנצע שחיטה-פראגע קריכט שוין פון האלדז און איז דערעסטען ביז גאר. די איינציגע קראפט אבער, וואס צווינגט פשוט זיך דערמיט מעהר צו פעראינטערעסירען איז דער הימעלשרייענדיגער פאקט, דער אונערהערטער סקאנדאל, וואס ווערט בעגאנגען געגען א היגען יודען, וואס האט די פולשטענדיגסטע רעכט און עס קומט איהם על פי דין ועל פי יושר צו זיין ראדאמער שוחט אויפ׳ן ארט פון ווילדפרעמדע. עס איז גאר פשוט נישט צו בעגרייפען פאר וואס די מעהר אויפריכטיגע, די מעהר דעמאקראטישע און עהרליכע דאזארעס שווייגען און לאזען זיך אווי טעראריזירען פון א קליינע קלייקע און זיי טרעטען נישט ארויס פעסט און ענטשלאסען: ענטוועדער, אדער, איינס פון די ביידע, אדער גיעט דעם יוד א וויסילקע און פערשיקט איהם ערגיץ אויף קאטארגע, אדער אנערקענט איהם זיינע רעכט. ווילט איהר נישט דאס און נישט דאס, שיקט איהם אוועק צום גרעסטען בית דין און זאל ער איינזעהן, צי דער יוד איז נישט ראוי צו פערנעמען זיין אמט, דער דאזיגער יוד בעט זיך דאך ביי אייך. און אויב אייך דאס שמעקט אייך נישט, איז ווידער איינס פון די ביידע: אדער אלע דריי, אדער קיינער נישט. אויב דער יוד, זאגט איהר, טאר נישט שחט׳ען, טארען די מורי הוראות טייטעלבוים און דער קויפער רב נישט בלייבען קיין איין מינוט אויף זייערע שטעלעס, ווייל אויב זיי האבען געזעהען ביים דאזיגען יוד חלפים און זיי האבען גארנישט געהאט צו איהם און וויבאלד זיי זענען היינט געגען איהם, (פערשטעהט זיך, אז דאס איז דער ווילען און דער בעפעהל פון די, וואס צאהלען די פענסיעס...) הייסט עס, אז זיי האבען דאן געהאלפען מאכיל טריפות זיין די יודישע בעפעלקערונג. ווייל אנדערש, ווען דער דאזיגער יוד וואלט פאקטיש נישט געווען ראוי צופערנעמען אזא שטעלע און די זעלבע מורי הוראות וואלטען געהאט די מינדעסטע נשמה-פעראנטווארטליכקייט, האבען זיי דאן געברויכט מאכען א גרויס געשריי און נאך דאמאלס זיין זיינע געגנער, און נישט פסק׳ענען, אז זיינע חלפים זענען על צד היותר טוב. איז איינס פון די ביידע, בלייבען זיי מורי הוראות. מוז אייך דער יוד זיין שוחט. ווילט איהר דעם יוד נישט צולאזען, מ׳וען אויך די זעלבע מורי הוראות גע׳קנס׳ט ווערען און אויך רעזיגנירען פון זייערע אמטען, ווייל ווי געזאגט, האבען זיי אויף אזא אופן מכשיר געווען טריפות. איז אדער אלע דריי, אדער קיינער נישט. נאר דער מלאך המות שעכט און בלייבט גערעכט, ער אליין האט די דאזיגע פריוועלעגיע. קיין בשר ודם האט זיך דערווייל נישט אויפגעארבייט אויף אזא מדרגה.

אב׳שחט׳ען א יוד און דערצו אליין בלייבען גערעכט, דאס קאן נישט דערלאזט ווערען, און דרעהען מיט׳ן למדן און זאגען: די תורה איז פאר דיר און נישט פאר מיר, דאס טאר אודאי נישט דערלאזט ווערען.

און עס וועט נישט דערלאזט ווערען...

מעשי סדום קאן נאר בעווייזען יענע אכזריות׳דיגע קליקע, אט יענץ קליינע הייפעלע פון אונזערע קהל׳שע קאפ-לעפיל, וואס בעזיצען נישט דעם מינדעסטען פונק פון רחמנות און מענשליכקייט. די שטאדט אבער, איז נאך ווייט דערפון זי זאל אנערקענען סדומ׳ס משפט. ניין, די שטאדט איז נאך נישט סדום און זי וועט טאדלען אזא בעסטיאלען און רשעות׳דיגען אקט מצד אייצעלנע יחידים פון קהל׳ס פערזארגער, וואס האבען זיך געשטעלט פאר א הייליגע אויפגאבע צופיהרען א אויסראטונג׳ס-פאליטיק בנוגע אייגענע און חשוב׳ע אלטגעזעסענע אייוואחנער פון דער זעלבער שטאט.

א ראדזאמער.

דו וועסט נישט אויסגעבען קיין גרויסע סומע, ווען דו וועסט קויפען
„Berson“
גומי

וואס הערט זיך אין ראדאם.

איבונגען פאר רעזערוויסטען פון די יאהרגענג 1899, 1900, 1901, 1902, 1903, 1896, 1897, 1898, 1891, 1890.

די ראדאמער סטאראסטווא מאכט בעקאנט, דאס אויפ'ן יסוד פון ארט. 70 פון אוסטאוו וועגען מיליטער-דינסט, האט דער קריגס-מיניסטער פעראָרדענט צו רופען אין יאהר 1927 אויף 3 און 4 וועכענטליכע איבונגען פאלגענדע יאהרגענג:

אויף 4 וואכענטליכע געוועהנליכע איבונגען ווערען גערופען:

אונטעראפיצירען און שערעגאווצעס רעזערוויסטען פון דער קאטעגאריע A פון די יאהרגענג:

1902 אונטעראפיצירען און שערעגאווצעס פון פיעכאטע, טאנקס און פערבינדונגס-מיליטער.

1899 און 1900 — אונטעראפיצירען און שערעגאווצעס פון אלע מינים געוועהר אין דינסט (א חוץ פלאט מיליטער), וועלכע האבען צוליב פערש. טעמים נישט דורכגעמאכט די איבונגען אין 1925 און 1926 י.

1901, 1902 און 1903 — אונטעראפיצירען און שערעגאווצעס פון לופט-פליה-אבטיילונגען און באלאנען מיליטער

אויף 3 וואכענטליכע געוועהנליכע איבונגען ווערען גערופען:

1896, 1897 און 1898 — אונטעראפיצירען און שערעגאווצעס פון לופט און באלאנען מיליטער.

אויף 4 וואכענטליכע איבונגען ווערען גערופען:

1898, 1891 און 1890 — אונטעראפיצירען פון אלע מינים געוועהר און דינסט (א חוץ פלאט).

די רעזערוויסטען, וואס ווערען גערופען אויף די איבונגען און וואוינען, אדער געפונען זיך אין ראדאם, און וועלכע האבען נישט בעקומען קיין אויספאדערונג צוזושטעלען זיך, און וועלכע האבען די איבונגען היי-יאהר נישט אדורכגעמאכט דארפען זיך שפעטסטענס ביז'ן 30 טען ליפיעץ ה. י. מעלדען אין ראדאמער פ. ק. או. לובלינער 52 7 פריה.

די רעזערוויסטען דארפען מיטברענגען די מיליטערישע ביכלעך, מאביליזאציע-קארטען, און אלע מיליטערישע דאקומענטען, וואס זיי בעזיצען. פאר נישט צושטעלען זיך דראהט א שטראף לויט'ן § 92 (113) פון מיליטערישען שטראף-קאדעקס, אויב זיי וועלען נישט געמשפט ווערען פאר דעזערציע.

פון די איבונגען ווערען בעפרייט:

1) די, וואס האבען בעקומען אדראטשעניעס ביז'ן 1928 י. לויט זייערע ביטעס, וואס זענען אבגעגעבען אין פ. ק. או. פאר'ן פערעפענטליכען די דאזיגע פעראָרדנונג;

די, וואס זענען אריבער אין רעזערוו, אדער בעפרייט געווארען היי-יאהר אדער פאראיארען, נאכ'ן פערענדיגען דעם אקטיווען דינסט;

3) די, וואס האבען שוין דורכגעמאכט די איבונגען;

4) די, וואס זענען בעפרייט פון די איבונגען אויפ'ן סמך פון ארטיקעל 8.

5) די, וואס געפינען זיך אינ'ם בעשטימטען טערמין פון די איבונגען אין אויספארשונג'ס-ארעסט, אדער זיצען אפ א שטראף;

די, וואס האבען דערהאלטען א דערלויבניש אויף ארויסצופאהרען קיין אויסלאנד, אדער געפינען זיך שוין אין אויסלאנד מיט אנ'ערלויבניש און

די, וואס האבען בלויז מאביליזאציע-קארטען.

ביטעס וועגען „אדראטשעניעס" דארפען אבגעגעבען ווערען אין ראדאמער פ. ק. או. ביז'ן 20 ליפיעץ ה. י.

אויב אויף די ביטעס וועגען אבלעגען די איבונגען וועט מען נישט בעקומען קיין תשובה ביזן 29 ליפיעץ ה. י. דארף מען זיך צושטעלען צו די איבונגען.

דריי מאהל גע'גט, פיער מאהל חתונה געהאט און צום סוף אנטלאפען פון מאן און איבערגעלאזט איהם בעירום ובחוסר כל.

די „העלדין" פון דער געשיכטע איז א ראדאמער ווייבעל. זי שטאמט פון אנ'אנשטענדיגע און שענע משפחה, און זי הייסט חנה'טשעלע. דאס דאזיגע ווייבעלע איז בס"ה 27 יאהר אלט און האט אין פערלויף פון איינציגע יאהר געהאט צוויי מענער און חתונה געהאט 4 מאהל. דעם ערשטען מאן האט זי אנגעדרעהט אזוי דאס אויער, אז יענער האט געדאנקט גאט, אז ער פטר'ט זי אב מיט א גט, אוועקגעבענדיג דערפאר באדיי די וואוינונג און אלע שטוב-חפצים. חנה'טשעלע האט טאקי מעהר נישט אויסגעקוקט, אז דער ערשטער מאן זאל דאך איהר איבערלאזען און ווען זי האט בעקומען רעיענטאלנע אנגעשריבען צו איהר בזויץ דאס צימער מיט דער מעבלאווניע האט זי ערשט אויפגעלעבט און נישט לאנג נאכ'ן גט, זיך געלאזט רעדען פרישע שידוכים מיט יונגע בחורים. חנה'טשעלע האט טאקי לאנג נישט געווארט. ס'האט זיך אויפגעזוכט א פרייער און מ'האט צום מזל געשטעלט א חופה און חתונה געהאט כדת משה וישראל. ס'געהט נישט אויס קיין האלב יאהר און חנה'כשעלע איז שוין ווידער דא אין ראבינאט. וואס איז געשעהן? זי האט אנגעהויבען פראווען איהרע שטיק ווי ביים ערשטען מאן אזוי, אז אויך דער צווייטער מאן איז געווען געצווינגען איהר צו געבען די 12 שורות.

זייענדיג אבער צום צווייטען מאהל א גרושה איז שוין חנה'טשעלען שווער געווען צו קריגען אנ'אמאטאר און אין א פאר וואכען נאך דעם גט מיט'ן צווייטען מאן איז זי געקומען איהם איבערבעטען און געשוואוירען ביי אלע הייליגקייט, אז זי וועט שוין זיין גוט און פרום און אז ער זאל מיט איהר צוריק חתונה האבען. דער מאן האט זיך געלאזט צורעדען און חנה'טשעלע האט שוין צום דריטען מאהל געשטעלט א חופה. דאס פארל האט זיך אוועקגעצויגען קייןווארשא אין, אבזייענדיג דארט א קורצע צייט, האבען זיי אבגעשטאט א וויזיט ביים ווארשאווער ראבינאט און חנה'טשעלע קריגט מיט מזל צום דריטען מאהל אדויס א גט.

פאהרט דער גרוש, ס'הייסט דער צווייטען מאן, צוריק קיין ראדאם און חנה'טשעלע בלייבט ווארטען אין ווארשא אויף איהר צוגעזאגטע פאווארזעניע... אז ס'געהט אבער אוועק א צייט און קיין פאווארזעניע מאכט זיך נישט, איז זיך חנה טשעלע מישב און קומט אויך קיין ראדאם. דא דערוויסט זי זיך, אז איר גע'גט'ער מאן האט דוקא יא פאוואדזעניע און ער האלט טאקי ביי שליסען א שידוך. ווערט חנה'טשעלע שטארק אייפערזיכטיג און קומט ווידער א מאהל צו לויפען צו איהר מאן און קלאפט זיך אין הארץ על חטא און שווערט ביי גאט און ביי איהר געשטארבענעם פאטער, אז זי וועט תשובה טוהן און אז זי וועט איצט צום פיערטען מאהל חתונה האבען וועט זי זיך שוין סטאטקעווען און שוין מעהר נישט בעגעהן קיין נארישקייטען. מיט טרערען און געוויין האט זי מיט מענשענס מיטהילף קוים אויסגעווירקט און דער גע'גט'ער מאן האט מיט איהר חתונה געהאט צום דריטען מאהל. מ'האט געדונגען א דירה אויף זשאפיע גאס און חנה'טשעלע האט אנגעהויבען פיהרען א בעל בתיש לעבען.

איז אזוי אוועק א גרעסער שטיקעל צייט. חנה'טשעלען ציהט ווייטער עפיס אנצוטיהן א שטיקעל. זי קאן נישט איינרוהען און ס'פערגליסט זיך איהר אויף דאס ניי אנ'איאנגורע. דאס מאהל אין זי זיך מישב, נאך וואס טריג איהר שוין א גט, אז זי האט שוין גאנצע דריי שטיק אזעלכע. זי זעהט זיך בעסער צובעזארגען פריהער מיט א יונגען בחור, מיט וועמען זי שפיעלט בשתיקה אונטער'ן מאנס וויסען א ליעבע און אין א שיינעם שטילען פריהמארגען מאכט זי פליטה מיט איהר געליעבטען, צולקח'ענדיג ביים מאן, אלץ, וואס ער האט געהאט אין שטוב. אפילו זיין איינציגען נייעם אנצוג און איבערגעלאזט אזוי ווי ר'איז געבוירען געווארען.

זוכט איצט דער אבגענארטער מאן זיין „געליעבטע" חנה'טשעלע, נישט אזוי וויט זי, ווי זיינע זאכען. אבער חנה'טשעלע וואנדערט איבער דער וועלט מיט איהר געליעבטען, א ראדאמער נאאיווער יונגעל, וואס וועט זיכער בעסער נישט אויסשפיעלען ווי זיינע פריהערדיגע צוויי פארטנערען.

פון דער וואהל קאמיסיע, צו דעם 15-טען ציונ. קאנגרעס.

לויט דער אינסטרוקציע פונ'ם הויפטוואהל ביורא אין ווארשא, איז אין ראדאם געשאפען געווארען א וואהל-קאמיסיע פון פארשטעהער פון א"ע ציוניסטישע ריכטונגען לויטן וואהל-רעגולאמין. אין דער קאמיסיע געהען אריין: פארז. משה ראטענבערג, וויצע פארז. יונה זילבערבערג, סעקרעטאר מאיר ניימאן, מיטגל. מאיר גראנעק.

די וואהל קאמיסיע איז טעטיג אין לאקאל פון דער ציונ. ארג. לובל. 25.

די וועהלער רשימות קאן מען נאכקאנטראלירען טעגליך פון 20/7 ביז'ן 22/7 איינשליסליך פון 4 ביז 6 נ"מ. דער וואהל-טערמין איז בעשטימט אויף זונטאג דעם 31 יולי ה. י.

דאס ארט פון די וואהלען וועט בעזונדער געמאלדען ווערען.

די וואהל קאמיסיע.

שבת דעם 23/7 5 א זייגער נ. מ קומט פאר א פארזאמלונג געווידמעט „אונזערע אויפגאבע צום XV ציוניסטישען קאנגרעס".

איינגאנג פאר שוקלים פריי!

פון שטאדט־ראט.

די זיצונג פון שט.־ראט פאריגען דינסטאג איז געווען די לעצטע זיצונג פון פאר די פעריען. נאכדעם, ווי דער פארזיצענדער ד"ר קעלערסקראאוז מעלדעט, אז דעם 14/8 פאלט אויס די 50 יעריגע פייערונג פון די ראדאמער פייערלעשער און נאך איבערליינען דעם בריעף פון ווארשא וועגען די שול פייערונג אויפ'ן נאמען פון בערעק יאסעלעוויטש,—ווערט בעטראכט דער פארשלאג וועגען אויסצאהלען פענסיע פאר 6 מאנאטען דעם געוו. לאווניק פיעקארסקי. דער פארשלאג ווערט אבגעווארפען. דער צווייטער פארשלאג צו אנערקענען אנ'עמעריטור־פענסיע דעם געוו. וויצע־פרעזידענט דומאנסקי אין דער גרויס פון 40% פון זיין פריהערדיגע פענסיע, ווערט אבהענגיג געמאכט אינ'ם ־בעדינג, אויב ער וועט אויך בעקומען אנ'עמעריטור פון דער מלוכה, וואו ער איז אויך געווען א רייהע יאהרען בעאמטער.

ביים בעהאנדלען דעם פונקט פון בודזשעט רעפערירט דער וויצע־פרעזידענט ה' אוזשעמבלא. ער ערקלערט, אז די פינאנץ־קאמיסיע האט דער בודזשעט זעהר גוט בעארבייט מיט אלע אויסבעסערונגען און אז מ'דארף איהם בעשטעטיגען. די ראטמענער גאיעוויטש (ענדעק) און פרענקעל זאגען זיך אדויס אבצוהאלטען זיך מיט'ן בעשטעטיגען דעם בודזשעט אויף עטליכע טעג, כדי זיך נעהנטער צו בעקענען מיט איהם. צוליב דעם חלוקי דעות שטעלט דער פארזיצענדערביידע פארשלאגען צו דער אבשטימונג און מיט אמעהרהייט שטימען ווערט דער בודזשעט אנגענומען.

דער פארשלאג וועגען בעפרייען פון שטאדטישע שטייערן לאקאלען, וואס די גרויס פון זייער דירה־געלד האט אין יאהר 1914 בעטראפען 100 רובעל ווערט איבערגעשיקט אין די שטייער־קאמיסיע ביים מאגיסטראט. דערביי ווערט אנגענומען די אויסבעסערונג פון ראטמאן קאטל'אר, אז ביז וואנען די פראגע וועט נישט ענדגילטיג ערלעדיגט ווערען זאל מען פארלויפיג נישט איינמאהנען קיין שטייערן פון די דערמאנטע לאקאלען. ס'ווערט אויך בעשטימט צו נעמען פאר די פערלענגע קאמונאלע שטייערן 2% און נישט 4% ווי ס'איז געווען פריהער דער פראיעקט.

דער איינגעמלאזענער פארשלאג דער שט.־ראט זאל ערלויבען אפען צו האלטען די סאדע וואסער געוועלבען און די געוועלבער פון זיבע זאכען ביז 12 ביינאכט ווערט איבערגעגעבען צו ערלעדיגען דער ווירטשאפטס־קאמיסיע. אויף דער אנמערקונג פון ראטמאן פרענקער, אז דאס איז א בעזונדער זאך, וואס קען נישט אבגעשעצט ווערען, ווערט בעזונדער בעשלאסען, אז די קאמיסיע זאל ערלעדיגען דאס צו בעלאסען. אז די קאמיסיע זאל ערלעדיגען דאס צו בעלאסען. די בונדישע ראטמענער לאזאוי און פינקעלשטיין שלאגען־פאר דער מאגיסטראט זאל עפנען דאס גערטענדל פון מארק פאר אלע איינוואוינער. וועלכע זאלען קאנען זיך דארט אבריהען אין די זומער־טעג. דער ראטמאן אשינסקי איז געגען. ווייל אין זעלבען גארטען דארף קירצליך אויפגעשטעלט ווערען א דענקמאהל פאר די געפאלענע העלדען פאר פוילען'ס בעפרייאונג'ס. דער פארשלאג פון די בונדישע ראטמענער ווערט איבערגעשיקט אין איינער פון די שט.־ראט־קאמיסיע.

צום סוף פון זיצונג ווערט ערקלערט פעריען פאר'ן שט.־ראט פון 1/8 ביז'ן 1/9.

דאס ווארשאווער קליין־קונסט־טעאטער „אזאזעל" אין ראדאם.

היינטיגען שבת און זונטאג גאסטראלירט אין ראדאם דאס בעריהמטע קליין־קונסט־טעאטער פון ווארשא „אזאזעל". ווער „אזאזעל" איז, דארף מען נישט קיין סך ערקלערען, ווייל דער שם דבר און די געוואלדיגע פאפולאריטעט, וואס „אזאזעל" האט זיך ערוואָרבען ביים ווארשאווער יודישען פובליקום, ווי אויך אין די גרעסערע שטעדט פון פוילען, איז יעדען גוט בעוואוסט. א סך פון די יודישע איינוואוינער אין ראדאם, וועלכע קומען אפטער קיין ווארשא, האבען שוין פיעל מאהל בעזוכט דאס דאזיגע קינסטלערישע יודישע טעאטער און זייערע איינדריקען, וואס האבען זיי געבראכט זענען געווען אזוי ענטציקט, אז זיי האבען זיך גארנישט געקאנט אנלויבען.

דאס אנסאמבל פון „אזאזעל" בעשטעהט פון אויסגעצייכענטע קינסטלערישע כחות פון דער יודישער ביהנע. די נעמען פון די טאלאנטפולע און בעגאבטע ארטיסטען ווי גאדיק און לילית זאגען אז דער כחות־צוזאמענשטעל איז א גלענצענדער און פערדינט די ברייטסטע אויפמערקזאמקייט פון יודישען פובליקום אין ראדאם, פון וועמען „אזאזעל" ווערט שוין פון לאנג מיט שפאנונג ערווארט.

אין פראגראם, וואס זיי וועלען געבען, געהט אריין די בעסטע סצענקעס פון אלע 5 פראגראמען, וואס דער „אזאזעל" האט ביז יעצט געשאפען.

עס ווילט זיך גלויבען, אז די אלע, וועלכע שטרעבען צו זעהן א ערשט־קלאסיג טעאטער, וואו זיי זאלען פערברענגען עטליכע געמיטליכע שעהען אין א גייסטיג־קינסטלערישען גענוס, וועלען אויסנוצען די געלעגענהייט און מאסענהאפט בעזוכען די פארשטעלונגען פון „אזאזעל".

„אזאזעל" וועט אויפטרעטען אין טעאטער „ראזמאלאטעאטער".

גרויסער נצחון פון ראדא־
... „בר־כוכבא"

פאריגען זונטאג איז אויפ'ן קאמפס־פלאץ פון 7'טען פ. 9. בעגעגענען א מייסטערשאפטס־מעטש וועגען קלאס „ב" צווישען היגען יודישען ספארט קלוב בר־כוכבא און טשארני !!. נישט קוקענדיג אויפ'ן גרויסען שלאקס רעגען איז געקומען א גרויסער יודישער עולם בעזוכען דעם מעטש.

גלייך פון אנהויב אן ציהט צו די אויפמערקזאמקייט דער פאקט, וואס בר־כוכבא איז דאס מאל ארויסגעטרעטען צוליעב געוויסע סבות, מיט עטליכע רעזערוו־שפילער און אהן דעם בעוויסטען מיטעל־שטורמער ב. נאדעל. דער מעטש איז דאך געווען זעהר אינטערעסאנט דורכדעם, וואס בר־כוכבא האט די איבערמאכט איבער'ן געגנער און שיסט אויף דער 15־ער מינוט דורך אייזמאנ'ען דעם ערשטען גאל.

נאך דער פויזע אטאקירט בר־כוכבא ביים געגנערס טויער, נאר צוליעב דער בעשווערונג פון דער בלאטע נישט אויסגענוצט עטליכע גינסטיגע מאמענטען. פון דריי פריי־שאסען געלונגט וויזענבערג'ען נאר אויסצונוצען איינעם און שיסט דעם צווייטען גאל, און אזוי נאך האט זיך דער מעטש געענדיגט 2 געגען 0 לטובת בר־כוכבא.

פאר בר־כוכבא האבען זיך אויך אויסגעצייכענט אפאטאוויסקי און זילבערבערג משה.

א דאנק קומט אויך דעם שיעדס־ריכטער ה' ווערכאוויטש, פאר זיין נייטראלען משפט'ען, מיט וועלכען ער האט זיך ערווארבען אנערקענונג ביי דעם יודישען עולם צושויער.

ש — ם.

אברהם פישער
נ. ע.

נאך קורצע און שווערע ליידען איז היינטיגען דינסטאג געשטארבען דער מיטארבייטער פון דער אדמיניסטראציע „ראדאמער קעלצער־לעבען" אברהם פישער. דער פערשטארבענער האט זיך אויסגעצייכענט מיט זיין זעלטען גוט הארץ און העכליכע מדות טובות. דער פערשטארבענער איז געווען זעהר בעוואוסט אין שטאדט און צו גלייכער צייט בעליעבט. ער האט זיך איבעראל דורך זיין אנשטענדיגקייט, סאלידקייט און פיינע בענעהמונג, ערווארבען א גוטען שם און די בעסטע סימפאטיע.

דער אונערווארטעטער טויט פון דעם יונגען אברהם פישער, וואס איז אוועקגעריסען געווארען אין זיינע פריהלינג'ס יאהרען, האט אין שטאדט געמאכט אנערשיטערענדען איינדרוק. די פאמיליע פון פערשטארבענעם האט לעצטענס געוואהנט אויף דאטשע אין גארבאטקע, וואו דער פערשטארבענער האט היינטיגען שבת און זונטאג פערבדענגט מיט זיינע שטוביגע און פון דארט אוועקגעפאהרען מאנטאג אין דער פריה א פולשטענדיג געזונדטער. ווען אין גארבאטקע האט מען זיך דערוויסט פון דער טרויריגער בשורה, איז דארט פשוט געווען הושך. אלע לעטניקעס האבען עס זיך נישט געקאנט צוגלויבען, ווייל אט ערשט דינסטאג האבען זיי איהם געזעהן א מונטערען און פערברענגט מיט איהם אין געזעלשאפט. אויף דער לויה זענען געקומען פיל לעטניקעס ראדאמער און לובלינער. אבגעבען איהם דעם לעצטען כבוד איז געקומען א גרויסער עולם אין א צאהל פון עטליכע הונדערט פערזאהן, פון וועלכע די גרעסטע טהייל איז ארויס אויפ'ן בית עולם. דארט האט איהם מספיד געווען אין ריהרענדע ווערטער דער רעד. פון אונזער צייטונג ה' מ. הערץ.

אויפ'ן בית עולם האבען זיך אבגעשפיעלט הארצרייסענדע סצענעס. ס'זענען געווען פאלען פון חלשות. ווען זיין 4 יעהריג יונגעלע האט געזאגט דעם ערשטען קדיש האט דער עולם אויסגעבראכען אין א ספאזמאטיש געוויין.

אברהם פישער איז אלט געווען 35 יאהר, זיין טויט האט אין שטאדט ארויסגערופען דעם טיפסטען בעדויערען און מיטגעפיהל.

צום אנדענקינג פון דעם יונג־פערשטארבענעם אברהם פישער פלאנצט אונזער רעדאקציע און אדמיניסטראציע אויף זיין נאמען צוויי בוימער אין יער הערצל.

זאל איהם די ערד גרינג זיין.

ת נ צ ב ה.

Generalne zastępstwo sprzedaży
PIANIN
zagranicznych firm:
Steinway & Sons, Stingl, - Oryginal,
Lauberger & Glos, Ant - Petroff
i innych oraz krajowej firmy
A. FIBIGIER
Wł. BOLOŃSKI,
KRAKÓW, ul Gł. Rynek 34
Zamówienia na Radom i ziemię
radomską przyjmuje
W. PARYSKI, Radom
ul Lubelska № 40, tel. 129.

גענעראל פערטרעטונג־פערקויף פון
פיאנינעס
אויסלענדישע פירמעס:
Steinway & Sons, Stingl - Oryginal,
Lauberger & Glos, Ant - Petroff
און אנדערע אויך פון די אינלענדישע פירמע
א. פיביגער
וול. באלאנסקי,
קראקא, גל. רינעק 34
בעשטעלונגען אויף ראדאם און ראדאמער
אומגעגענד נעמט אן
וו. פאריסקי, ראדאם
לובלינער 40 טעל. 129.

קעלצער אבטיילונג.

פון וואך צו וואך.

מען טאר נישט בלייבן גלייכגילטיג.

איינע פון די וויכטיגסטע און נוצליכסטע געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס אין קעלץ, איז בלי ספק דאס יתומים-הויז, וועלכע גיעט ערציהונג עטליכע צעהנדליג יורישע יתומים.

די איינציגע אינסטיטוציע, אין וועלכע ס'האבען זיך נישט ארייננעכאפט די פארטייאישע און פערזענליכע אמביציעס. דאס איינציגע ארט וואס איז געבליבען פריי און אונבערירט פון די מחלוקות, וועלכע האבען שוין א סוף און צו נישט געמאכט נישט איין נוצליכער אינסטיטוציע אין אונזער שטאדט.

דאס יתומים-הויז האט טאקי ערווארבען זיך די סימפאטיע פון דער יודישער בעפעלקערונג און א לענגערע צייט גענאסען פון איהר אפפערווילליגקייט און געפיהרט א נארמאלע עקזיסטענץ, זעלבסטפערשטענדליך ביי דער ברייטער מיטהילף פון דזשוינט.

זייט א לענגערע צייט האט אבער דער דזשוינט בעדייטענד פערקלענערט זיין שטיצע פאר פוילען און דאס האט זיך שטארק אבגערופען אויף דעם הייגען בית-יתומים און דערצו איז די קעלצער יודישע בעפעלקערונג, וועלכע איז צוגעוואוינט מען זאל זיי אהן אויפהער מונטערן און וועקען — אבגעקילט געווארען און נישט ערפילט די אויפגאבען און צוזאגען, וועלכע זי האט דעקלארירט.

א דאנק עטליכע היגע יודישע עסקנים, איז אפילו געלונגען אדורכצופיהרען א שטענדיגע סובסידיע פאר'ן בית-יתומים פון מאגיסטראט, אבער ווי מיר ווערען געוואויר, ווערט די סובסידיע נישט אויסגעצאהלט רעגעלמעסיג און די עסקנים וואס האבען די סובסידיע אדורכגעפיהרט וואלטען געמעגט זיך מיט דער זאך פעראינטערעסירען.

דערווייל אבער זענען די עקזיסטענץ-בעדינגונגען פון דעם בית-יתומים גאנץ שוואכע און די זעהר וויכטיגע אינסטיטוציע נויטיגט זיך אין א ברייטע און שנעלע הילף פון דער יודישער בעפעלקערונג.

טראץ אלע שוועריגקייטען האט די פערוואלטונג ארויסגעשיקט אויף דער זומער-קאלקניע 40 קינדער נאך כובעדניוו, דער מאנגעל אבער, אין געלדמיטלען וועט זיי אבער נישט ערלויבען דארט לאנג צו בלייבען;

עס וואלט געווען א יושר, אז עטליכע היגע יודישע כלל-טוהער זאלען זיך מיט דעם יעצטיגען צושטאנד פון בית-יתומים פעראינטערעסירען און אנהויבען אנ'אקציע אין דער שטאדט, וועלכע זאל ערמעגליכען דעם יתומים-הויז א געזינדטע און רעגעלמעסיגע שטיצע. קיינער טאר זיך נישט פון דעם בעפרייען, די יתומים זענען דאס אייגענטום פון דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג און מיר אלע צוזאמען מוזען זיי אויסהאלטען.

צבי.

צו דער פראגע וועגען די וואהלען צום שטאדט-ראט.

די לאקאלע פוילישע פרעסע לאזט נישט אפ קיין איין מאמענט פון דער וויכטיגער אויבענדערמאנטער פראגע און מיט יעדען ניי-ערשיענענעם נומער דערמאנט זי דעם געוועהנליכען בירגער די בעדייטונג פון די שוין נאהענטע וואהלען צו דער קאמונאלער מאכט. מען האלט אין איין וועקען פון דער אפאטיע די היגע איינוואהנער און מען שרעקט זיי מיט דעם גרויזאמען „מעמענטא" אין פאל ווען מען וועט בעצייטענס נישט וועהן אנגעמען מיטלען צו א קאנסאלידאציע פון דער פוילישער געזעלשאפט אהן אונטערשיעד פון ריכטונג און פארטיי.

אין לעצטען נומער פון דער היגער „גאזעטא קעלעצקא" איז דא א נאטיץ פון א מאסגעבענדע פערזענליכקייט, וועלכע שרייבט זיך אונטער ט. ק. (וואהרשיינליך דער פארזיצענדער פון שטאדט-ראט) אין וועלכען די פוילישע געזעלשאפט ווערט גערופען צו געהן צו די וואהלען מיט דעם לאזונג פון סאנירען צו ווירטשאפטליכע יסודית, און אפעלירט צו אלע בירגער אוועקצוווארפען די אלע פארטיי-חשבונות און קריגערייען און שאפען א אלגעמיינעם וואהל בלאק. „אלע פאליטישע פוילישע פארטייען, וועלכע עקזיסטירען אין קעלץ דארפען זיין דורכגעדרינגען מיט דעם איינעם געדאנק צו פערבעסערען די שטאדט-ווירטשאפט און צו דעם צוועק אויסוועהלען פעהיגע און טיכטיגע פערזענליכקייטען אויף א אלגעמיינע ליסטע". מיט א רוף פון שלום און אחדות טרעטען ארויס די פוילישע מאסגעבענדע פערזאנען אויף דער ארענע פון וואהל-קאמף, זייענדיג דורכגעדרינגען מיט ערנסט און ערפאהרונג פון די ביזיעצטיגע רעזולטאטען אין א סך שטעדט פון פוילען, און נעמענדיג אויך אין אכט אונזער צערשפליטערטקייט און צעריסענקייט קענען זיי זיכער רעכענען אויף א קאלאסאלען ערפאלג.

ביי אונז איז יעצט דער אמת'ער „אוגערקעס סעזאן". אלעס שלאפט. עס אינטערעסירט נישט קיינעם די פראגע וועגען א וואהל-בלאק. פערקעהרט עס זענען דא אלע סימפטאמען, אז מיר וועלען געהן צו די וואהלען מיט א טוץ, אדער נאך מעהר ליסטעס, יעדע פארטיי איז שוין אפגערעדט, זאגאר איינינגע עקאנאמישע קארפאראציעס האלטען זאגאר ביי ארויסשטעלען א פאר ליסטעס. און מען שמועסט גאנץ הויך וועגען א געוויסער פילאנטראפישער אינסטיטוציע, בעקאנט אויפ'ן קעלצער געביט. האט בדעה צוגעהן צו די וואהלען מיט א ספעציעלע ליסטע און עס פאלט קיינעם נישט איין צוזאמענצורופען חאטש צוליב איינפארמאציאנס-צוועקען א צוזאמען-פארטייאישע און געזעלשאפטליכע בעראטונג אום לכל הפחות בעטראכטען די לאגע, אין וועלכע מיר געפינען זיך ערב די די וואהלען צום שטאדט-ראט. אפשר איז דאך נאך נישט צו שפעט!

א קעלצער.

פון דעם רעטונגס-קאמיטעט אין קעלץ.

פאריגע וואך איז פארגעקומען די לעצטע זיצונג פון ראט און פערוואלטונג פון דעם רעטונגס קאמיטעט אין קעלץ. נאכדעם ווי עס איז אבגעגעבען געווארען א אויספיהרליכער בעריכט וועגען דער טעטיגקייט פון דעם קאמיטעט פאר די גאנצע אכט חדשים, וואס ער עגזיסטירט, דריקט אויס דער ראט איינשטימיג א דאנק דעם פארזיצענדען פון דער פערוואלטונג דעם ד"ר לעווינזאן פאר זיין אונערמידליכע ארבייט פאר דער גאנצער צייט לטובת די געפאלענע האנדווערקער און קליינהענדלער אין קעלץ. עס ווערט אויך בעשלאסען צו רופען א אלגעמיינע פערזאמלונג, וועלכע וועט אויסוועהלען א נייעם ראט און פערוואלטונג. עס איז אויך איבערגעגעבען געווארען דער נייער סטאטוט, וועלכער איז שוין לעגאליזירט דורך דער מאכט און ענדערט דעם ביז יעצטיגען נאמען פון דער געז. אויף „גמילות חסד"-געזעלשאפט.

אלס מיטגלידער קענען אנגענומען ווערען די וועלכע טראגען אריין א איינמאליגען איינטראג פון 15 זלאטעס און ווערען אקצעפטירט דורך א ספעציעלע קאמיסיע.

דער טאג פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג איז דעם 18 סעפטעמבער ד. י. איינשרייבען זיך קען מען אין סעקרעטאריאט פון דער געז. (כוחרים-פעראיין לאקאל) יעדען טאג פון 3 ביז 7 אזייגער. דער לעצטער טערמין פון איינשרייבען זיך איז דער 10-טער סעפטעמבער. מיט דער זיצונג האט זיך געענדיגט די ביזיעצטיגע טעטיגקייט פון דעם ראט פון דעם רעטונגס קאמיטעט, וועלכער האט אין א קורצער צייט ארויסגעהאלפען העכער 400 נויטבעדערפטיגע מיט א סומע פון 656 טויזענד זלאטעס.

פון דער געזעלשאפט „טאז".

די ערשטע גרופע קינדער, וועלכע די פערוואלטונג פון דער געז. „טאז" האט ארויסגעשיקט אויף איהרע הוצאות קיין אטוואצק זענען שוין צוריק געקומען און דאס אויסזעהן זייערס געהט איבער יעדער ערווארטונג. איינינגע קינדער איז צוגעקומען העכער 5 קילא. איין קינד איז זאגאר צוגעקומען 7 קילא. די צווייטע גרופע קינדער זענען תיכף ארויסגעשיקט געווארען ווידער קיין אטוואצק און דרוסקעניק. עס איז אויפמערקזאם ווערט, אז דאס אייכהאלטען, ווי אויך די הוצאות קיין אטוואצק און צוריק, ווערען געדעקט דורך דער געזעלשאפט „טאז". אינגיכען וועלען ארויסגעשיקט ווערען ביז 30 קינדער קיין גארבאטקע אויף 4—5 וואכען.

די געז. „טאז" טרעט צו אינגיכען צו עפענען א ספעציעלען שול אוי קינדער אמבולאטאריום וועלכע וועט אריבערנעמען אלע קינדער, וועלכע לערנען זיך אין די היגע חדרים, תלמוד תורה און פאלקס-שולען. ביים אמבולאטאריום וואו עס וועלען ארדינירען דאקטוירים פון

יעדער ספעציאליטעט וועט געשאפען ווערען א טורן-זאל פאר גימנאסטיק און פיזישע ענטוויקלונג מיט א ספעציעלען אינסטרוקטאר. עס ווערט אויך געשאפען ווערען א בעראטונגס שטעלונג פאר מוטערס און זויג קינדער און א ער-נעהרונגס פונקט פאר ארימע אפגעשוואכטע קינדער.

פון דער קהלה.

ביז יעצט איז נאך דער בודזשעט פאר'ן יאהר 1927 נאך נישט ערלעדיגט געווארען. עטליכע מאהל זענען שוין צוזאמענגערופען געווארען זיצונגען פון ראט דעם בודזשעט - ענין צו בעטראכטען אבער אהן רעזולטאט. דערווייל האט די גמינע חיבות און צאהלט דערפון פראצענטס און דאס שכירות פאר די בעאמטע ווערט אויך נישט רעגולער אויסגעצאהלט.

און דאס אלעס וואלט געקענט אויסגעמיטען ווערען ווען דער בודזשעט זאל אויסגעארבייט ווערען און מען זאל קענען צוטרעטען איינצונעהמען דעם עטאט.

די פרנסים צופאהרען זיך דערוויל אויף אורלויב און די פראגע אויב זי וועט נישט די טעג ערלעדיגט ווערען וועט ווידער אבגעלעגט ווערען אויף א לענגערען טערמין.

עס וואלט דעריבער געווען געווינשען, אז דער ראט זאל זיך ענדליך צוזאמענקומען און דעם בודזשעט בעשטעטיגען.

כ' חמוז אין קעלץ.

מיטוואך אין טאג פון דער 23-ער יאהרצייט פון אונפערגעסליכען ציוניסטישען מנהיג הערצל איז אין דער שטאדט-שוהל פארגעקומען א פייערליכע אזכרה, וועלכע האט צוגעצויגען א גרויסען עולם. דער חזן האט געמאכט א אל מלא רחמים און צוזאמען מיט'ן כאר געזאגט עטליכע קאפיטלעך תהילים און דערנאך האט ה' ציטרין געהאלטען א רעדע איבער דעם ציוניסטישען פיהרער. מיט'ן אבזינגען דורכ'ן כאר „התקוה" איז די הזכרה פערענדיגט געווארען.

די שטאדט-ראט וואהלען אין יענדזשעיוב.

פאריגען זונטאג זענען פארגעקומען די שטאדט-ראט-וואהלען אין יענדזשעיוב. יודישע ליסטעס זענען ארויסגעשטעלט געווארען 9 אין צוליב דעם זענען געגאנגען לאביד 2 יודישע מאנדאטען.

דער רעזולטאט איז: 17 קריסטען און 7 יודען. דערפון 2 ארטאדאקסען, 2 אונפארטייאישע, 1 מזרחי, 1 האנדווערקער און 1 פון אנ'אינדיווידועלער ליסטע.

ס'איז כדאי צו בעמערקען, אז ליסטעס יורישע איז געווען מעהר ווי די צאהל מאנדאטען.

פייערליכע פערענדיגונג פון שול-יאהר אין חדר „מזרחי".

פאריגען מיטוואך זענען פארגעקומען די עקזאמענס אין חדר „מזרחי". צו די עקזאמענס זענען איינגעלאדענט געווארען דער קעלצער רב ראפאפארט און די חשובי העיר.

די קינדער זענען געווארען עקזאמינירט דורכ'ן רב פון תנ"ך און תלמוד. די ידיעות פון די קינדער אין אלע געגענשטאנדען האבען געמאכט אויף אנוועזענדע געסט א שטארקען איינדרוק.

צומארגענס איז פארגעקומען די פייערליכע פערענדיגונג פון שול-יאהר אין דער אנוועזענהייס פון עטליכע צענדליג איינגעלאדענע געסט.

געעפענט די פייערונג האט ה' פינקלער, וועלכער האט אנגעוויזען אויף די שוועריגקייטען, וואס האט געהאט צו בעקעמפען דער ועד החדר אין ערשטען שול-יאהר און געווענדעט זיך מיט אנ'אפעל צו שטיצען דער איינציגער רעליגיעזער - מאדערנער שול-אנשטאלט אין קעלץ.

ה' קשענסקי האט רעפערירט איבער דער ערציהונג-פראגע ביי יודען און צום סוף זיך געווענדעט אויף העברעאיש צו די שילער.

עס זענען אויסגעפיהרט געווארען עטליכע העברעאישע און פוילישע דעקלאמאציעס דורך די שילער, וואס האבען מיט זייער לעבעדיגער העברעאישע שפראך פערשאפט די אנוועזענדע א נחת-רוח.

נאכדעם האבען נאך גערעדט דער מנהל פון דער שולע ה' גילעווסקי און דער לעהרער ג"ינקא און ה' פינקלער האט געשלאסען די פייערונג.

ס'א'ז כדאי צו בעמערק'ן, אז דאס חדר „מזרחי", וועלכער איז געעפענט געווארען אין פאריגען יאהר א דאנק דער אינערמידליכער ארבייט פון עטליכע איבערגעגעבענע כלל-טוער מיט דעם ה' פינקלער בראש, פערשאפט זיך וואס א מאהל מעהר סימפאטיע ביי דער היגער יודישער בעפעלקערונג א דאנק דעם לעה-פראדגאם, וואס געפינט זיך אויף זעהר א הויכען ניווא.

א אונטערגעווארפען קינד

פאר'ן הויז אויף אלטע ווארשאווער 2 האט מען פאריגע וואך געפונען א קינד אין עלטער פון 6 וואכען פון ווייבליכען געשלעכט.

דאס קינד איז איבערגעגעבען געווארען אין א פינדעל-הויז.

זעלבסטמארד

אין באדזענטין איז בעגאנגען זעלבסטמארד דורך אויסטרינקען א גרעסערע דאזע עסיג-עסענץ די 24-יעריגע פרל' זיגאדלאוויק.

די סיבה — אנ'אומגליקליכע ליעבע

א יודישער וויצע-פרעזידענט אין קעלץ...

אין דעם היגען „סלאווא קעלעצקע" האט זיך בעוויזען א נאטיץ, אין וועלכען עס ווערט בעצייכענט די הכנות וואס מיר נעמען אן אין צוזאמענהאנג מיט די וואהלען צום שטאדט-ראט. גלייכצייטיג ווערט דערמאנט אז מיר האבען זאגאר צוגעגרייט א אייגענעם וויצע פרעזידענט דעם ביז יעצטיגען לאווניק ה' רייזמאן. עס וואלט בכלל נישט געווען קיין שלה ווען עס זאל זיין אמת.

בעקאנטמאכונג.

די בוכהאלטעריע און ביטשריפט-ביורא פון ב. גורסקי קעלץ, לאנגע 1 (נעבען לינת הצדק) ערמעגליכט יעדען סוחר, פאבריקאנט און בעל-מלאכה דאס אליינפיהרען בוכהאלטעריע, וועלכע זאל אנערקענט ווערען דורכ'ן שטייער-אמט און קענען געניסען פון אלע הנחות. ווי אייך רעדאגירט ביטעס, רעקורסען. פאדאניעס אין אלע אינסטיטוציעס געוויסענהאפט און יורידיש אויסגעהאלטען פאר ביליגע פרייזען.

בעסטע שיפס קאמוניקאציע צווישען פוילען און קאנאדע

„באלטיק-אמעריקא-ליין"

עמיגראציע — ענינים ערלעדיגט

ביורא „יוס"

קעלץ, פילינסקי גאס 8 №

די נייעסטע און שעהנסטע

„טאפעטען"

אויף צימער-טאפעטירונג

בעדייטענד ביליג, פערקויפט

ש. שטיינמאן

ראדאם, לובלינער 21 №

ביטע זיך צו ערקונדיגען!

געבויגען אין טיעפען צער שטעהען מיר ביים פרישען קבר
פונ'ם אזוי יונג פערשטארבענעם איבערגעגעבענעם פריינד און חבר

אברהם פישער נ"ע

און בעוויינען זיינע בליהענדע יאהרען.
וואס זענען אינטערגעהאקט געווארען פון אכזריות'דיגען טוידט.
לזכרון נשמתו און צו פעראייביגען זיין נאמען פלאנצען מיר צוויי בוימער אין יער הערצל.

רעדאקציע, אדמיניסטראציע
און זעצער=פערסאנאל
פון „ראדאמער-קעלצער לעבען"

דעם פרעזעס ה' ישכר אדלער
צוליבן טויט פון זיין ליבען פאטער

יהודה ליב אדלער נ"ע

דריקען מיר אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל.
ד' ינחם אותו בתוך אבלי ציון וירושלים.

די פערוואלטונג און סעקרעטאר
פון דער לעדער=סעקציע ביים סוחרים פעראיין
אין ראדאם.

די פערוואלטונג פון האנטווערקער קלוב
דריקט אויס איר טיפן מיטגעפיל דעם ה' ש. ראזענבערג
צוליבן פריצייטיקן טויט פון זיין טאכטער

גאלדע ע"ה

דעם טיעפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער פאמיליע
ראזענבערג צוליב'ן פריצייטיגען טויט פון זייער געליבטע טאכטער

גאלדע

גאט זאל זיי טרייסטען.
„חברה אהבת רעים".

דעם מיטגליד פון ראט פון דער קאאפעראטיווע האנטווערקער באנק
ה' ש. ראזענבערג דריקן מיר אויס אונזער מיטגעפיל
צוליבן פריצייטיקן טויט
פון זיין טאכטער

גאלדע ע"ה

די פערוואלטונג און ראט
פון דער קאאפ. האנט. באנק
אין ראדאם לובלינער 31.

Dr med. F. ŻABNER

akuszerja, chor. kobiece
RADOM, LUBELSKA 33
p o w r ó c i ł.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי"
ראדאם.

שבת ד. 23 און זונטאג ד. 24 יולי 9 אווענד
נאר 2 גאסטראלען
פון ערשטען ווארשאווער יודישען מיניאטור=טעאטער

אזאזעל

מיט'ן אנטייל פון
די קינסטלער

אלא לילית,
וול. גאדיק,
מ. קלייז, ל. זעלמאז

שלאגערס פון אלע 5 פראגראמען
קאנפערענסיער וול. גאדיק   דיר. אדמ. ר. טארנער
אינספ. ק. קאדימאוו.

בילעטען פריהער צו בעקימען אין סקלאד=אפטעטשנע
פון ה' צימערמאן לובלינער 11 און אין טאג פון
דער פארשטעלונגען ביי דער קאסע פון טעאטער.

וול. גאדיק

ההסתדרות הציונית ברדום
מבכה ביחד עם משפחתו את האבדה
הגדולה במות חברנו

אברהם פישר נ"ע

שנקטף שלא בעתו. בתחית עמנו
וארצנו ימצאו תנחומים.

Głęboko dotknięty bolesną i przedwczesną śmiercą

b. p. **ABRAMA FISZERA**

wyrażamy najgłębsze współczucie **Żonie i Rodzicom.**
Cześć Jego pamięci.
Rodzina **Goldak**, Lublin.

Kino „CORSO" w Radomiu.

Od Czwartku 21 do Niedzieli 24 lipca
Wielki Szlagier sezonu!

KOBIETA SZPIEG

Potężny dramat z czasów wojny światowej w 12-tu dużych aktach.

אויפקלערונג.

דערמיט ערקלער איך, אז מיט מיין אויסדרוק אין סוחרים = פעראיין, ווי אויך אין א פערזענליכען געשפרעך מיט'ן דיר. פ. פרענקעל, אז ער איז מעהר פעראינטערעסירט פאר דער מאניפאקטור=בראנזשע, ווי פאר דער שוך=בראנזשע, בין איך נישט אויסען געווען קיין פערזענליכע בעליידיגונג, אדער וועלכען ס'איז אנדערען פערדעכטיגען מיין, נאר פשוט אהן שום טענדענצען. אז ער לעגט מעהר אויפמערקזאמקייט אויף דער מאניפאקטור=בראנזשע, ווי אויף דער שוך = בראנזשע. אין פאל אבער, ווען דער דיר. פ. פרענקעל בעטראכט אפילו אויך דאס פאר א בעליידיגונג, בעט איך איהם איבער און ערקלער נאך אמאל, אז איך האב מיט מיין אויסדרוק נישט געציעלט צו ווארפען דעם מינדעסטען חשד אויף צו שאדענגען זיין רעפוטאציע.

ב. ניימאן.

ה' א. ראזענבערג לובלין.

אין צוזאמענהאנג מיט אייער ההראה אין ציישונג פון פאריגע וואך, נישט איינצוגיין אין קאנטאקט מיט אונז, און אונזער איילפאבריק, וועלכע איהר רופט אזוי אונפערשעמט אן אלס אייער אייגענטום, פאדערען מיר אייך אויף לדין, ווייל מיט אייער האלטונג, אלס דריטער שותף, לאזט איהר אונז נישט ארבייטען אין אונזער פאבריק, אין דער צייט, וואס מיר האבען נישט קיין אנדערע פרנסה און איהר האט אין לובלין יא פרנסה. און צוליב דעם, האט איהר דעם מוט אונז צו שטעלען אזעלכע שווערע בעדינגונגען, אויף וועלבע מיר וואלטען מיט אונזערע 68% פון אייך אויך מעהר נישט פערלאנגט.

מיר טאדלען אייערע אויסדריקען, וועלכע איהר בענוצט אין נאמען פון יושר און גערעכטיגקייט, און מיר פערלאנגען פון אייך א טערמין, אויף ווען איהר וועט זיך שטעלען לדין אין ראדאם.

אברהם יצחק ווייסבארד, זלמן קאצמאן ראדאם

Redaktor i wydawca Ch. M. Herc
Odbito we własnej drukarni, Radom, Szwarlikowska 20.